

van de Wetering 7.10.1908. Over de motieven van Fischer zie Poels, 'Henricus van de Wetering or Willem van Rossum?', 157-161.

²⁵ *De Tijd*, 21.8.1908, 'De Deutsche Katholiekendag'.

²⁶ P.J.H. Cuypers, geboren in Roermond in 1827 en aldaar gestorven in 1921. A.J.C. van Leeuwen, *Pierre Cuypers. Architect* (1827-1921), Zwolle/Zeist, 2007, 214-215, werkte onder meer in opdracht van Willem III en Koningin-Moeder Emma. Van Leeuwen maakt geen melding van een speciale band met Koningin Wilhelmina.

²⁷ NA, *Archief van de Ministerraad*, 2.02.05.02, inv. nr. 145: Afschrift van een brief van A. Nelissen aan H. van de Wetering 7.10.1908; Gemeente-archief Roermond, *Familiearchief Cuypers 1858-1918*. Uit brieven aan zijn zoon Joseph d.d. 29.1.1908 en 12.12.08 blijkt dat Cuypers o.m. in opdracht van Prins Hendrik werkte aan de verfraaiing van de tuinen van het Haagse paleis.

²⁸ Beide stukken zijn niet aanwezig in het *Archief van de Ministerraad*, 2.02.05.02, inv. nr. 145. De strekking van de brieven wordt weergegeven in Nelissen aan Van de Wetering, 7.10.1908.

²⁹ Theodorus Heemskerck (1852-1932), lid van de protestantse ARP, was als voorganger van Cort van der Linden Minister van Buitenlandse Zaken en tijdelijk

4. Verzoek om steun van Koningin Wilhelmina

De Nederlandse bisschoppen waren opgetogen bij het vooruitzicht een eigen kardinaal in hun gelederen te hebben. Maar tegelijkertijd beseften ze dat de toenmalige Nederlandse godsdienstige verhoudingen in deze een tactisch optreden vereisten. Zoals hierboven al vermeld was de relatie tussen protestanten en katholieken op dat moment redelijk in balans, maar de angst voor het oplopen van de spanningen tussen katholieken en antipapen lag altijd op de loer; bij tijd en wijlen werd zelfs gevreesd voor een nieuwe Aprilbeweging, de antikatholieke reactie in 1853 bij het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie. Met name was men in protestantse kringen erg gevoelig voor al dan niet vermeende rechtstreekse Roomse invloeden op Nederlandse aangelegenheden.²⁵ Een kardinaal behoorde tot het hoogste kerkelijke bestuursorgaan en dat gold dus ook voor een Nederlandse kardinaal, die daarmee verdacht kon worden van een dubbele loyaliteit.

Om problemen te voorkomen, werd besloten Koningin Wilhelmina te kennen in de aankomende kardinaalscreatie. Het beste zou zijn indien de Koningin zich positief zou uitlaten over de kardinaalscreatie van Van de Wetering, waardoor eventueel gemor uit de antipaapse hoek tot zwijgen kon worden gebracht. De bisschoppen besloten zich niet rechtstreeks tot de Koningin te wenden, maar haar via een tussenpersoon langs niet-officiële weg te polsen. Hun oog viel op de bekende katholieke architect P.J.H. Cuypers.²⁶ De toen 81-jarige Cuypers, in Nederland vooral bekend door de bouw van het Rijksmuseum en het Centraal Station in Amsterdam, maar daarnaast de architect van een honderdtal kerken waaronder de St. Vituskerk in Hilversum, kwam regelmatig op Paleis Het Loo.²⁷

Op verzoek van het episcopaat bezocht Cuypers Koningin Wilhelmina aldaar op 8 augustus 1908. Hij legde haar de vraag voor of zij er bezwaar tegen had indien de aartsbisschop van Utrecht tot kardinaal gecreëerd zou worden, of beter nog, of het haar 'niet onaangenaam zou zijn'. De Koningin reageerde positief, maar de vraag of het Wilhelmina 'aangenaam zou zijn' kon in de constitutionele monarchie formeel alleen onder ministeriële verantwoordelijkheid worden beantwoord. Vandaar dat Cuypers van het besprokene een nota opstelde en deze met een begeleidend schrijven op 17 augustus 1908 stuurde aan P.J. Vegelin van Claerbergen, Directeur van het Kabinet der Koningin.²⁸ Beide stukken werden op vrijdag 21 augustus – de dag dat aartsbisschop Van de Wetering de lezing van Andreas Janssen op de Duitse Katholieken-dag bijwoonde – doorgestuurd aan Th. Heemskerck, de (tijdelijke) voorzitter van de Ministerraad.²⁹

Heemskerck op zijn beurt stuurde de brief door naar de (kathol-